

UNGE UDEN UDDANNELSE 23. juni 2023

ANALYSE

Udarbejdet af

Emilie Damm Klarskov
Analysechef

Mette Weber
Stud.polit.

EUD og HF løfter unge med dårlige odds for at få en uddannelse

En tidligere analyse viste, at nogle af de største risikofaktorer for ikke at få en ungdomsuddannelse er at have en psykisk eller kognitiv diagnose og/eller at have afsluttet 9. klasse uden karakteren 02 i dansk og matematik. Denne analyse viser, at unge med netop diagnoser og lave grundskolekarakterer vælger erhvervsuddannelser i højere grad end andre ungdomsuddannelser. De unge kvinder med risikofaktorerne søger oftest mod omsorgsfagene, mens de unge mænd typisk vælger de tekniske erhvervsuddannelser. Også HF og HF-enkeltfag løfter unge med risikofaktorerne.

Kontakt

Analysechef

Emilie Damm Klarskov

☎ 27 35 85 95

✉ ead@ae.dk

Kommunikationschef

Jesper Kirkbak

☎ 50 73 71 34

✉ jk@ae.dk

Hovedkonklusioner

- Blandt unge mænd, som både har en kognitiv diagnose (f.eks. autisme eller ADHD) og lave grundskolekarakterer, har to ud af tre af dem, som har taget eller er i gang med en ungdomsuddannelse, valgt en erhvervsuddannelse. Det gælder for ca. fire ud af ti unge kvinder med samme risikofaktorer. For begge køn er det et markant højere niveau end blandt unge uden risikofaktorer.
- Godt halvdelen af de unge mænd med mindst én risikofaktor, som enten har afsluttet en ungdomsuddannelse eller er i gang med en, har valgt en erhvervsuddannelse. For kvinderne gælder det for ca. en tredjedel. For begge køn er der tale om en overrepræsentation.
- Unge kvinder med dårlige uddannelsesodds vælger oftest erhvervsuddannelser inden for omsorg, sundhed og pædagogik, mens unge mænd typisk vælger en teknisk eller byggefaglig erhvervsuddannelse.
- Både HF og HF-enkeltfag er langt mere udbredt blandt unge med dårlige uddannelsesodds end blandt andre unge. Der er fire gange så mange unge med diagnoser og/eller lave grundskolekarakterer, som vælger HF-enkeltfag, og dobbelt så mange, som vælger HF.

Om analysen

Der er et stort politisk fokus på de mange unge, der står uden for uddannelse og beskæftigelse. En del af disse unge har udfordringer med i bagagen, som gør det sværere at klare sig i uddannelsessystemet. [AE har tidligere vist](#), at nogle af de største risikofaktorer for ikke at få en ungdomsuddannelse er at have en psykisk eller kognitiv diagnose samt ikke at opnå karakteren 02 i dansk og matematik i 9. klasse.¹

Blandt unge med en psykisk diagnose (f.eks. angst, depression mv.) eller kognitiv diagnose (f.eks. autisme, ADHD), som ikke har opnået 02 i dansk og matematik i 9. klasse, er det kun hver tredje, der fem år efter afgang fra grundskolen har afsluttet eller er i gang med en ungdomsuddannelse. Blandt andre unge er det godt otte ud af ti. Se Bilagsfigur 1.

Da det at have en psykisk eller kognitiv diagnose og/eller ikke have fået mindst 02 i dansk og matematik i 9. klasse udgør en stor risiko for ikke at få en ungdomsuddannelse, bruges termen "unge med risikofaktorer" derfor i resten af analysen om personer, der har en eller begge af disse ting med sig.

I denne analyse ser vi nærmere på uddannelsesvejene for de unge med diagnoser og afsluttet 9. klasse ude karakteren 02 i dansk og matematik, som trods risikofaktorer – og dermed dårlige odds for at få en uddannelse – alligevel har taget eller er i gang med en ungdomsuddannelse. Se metodeboksen nederst for nærmere afgrænsning. Vi ønsker dermed at undersøge, hvilke uddannelses tilbud unge med risikofaktorer oftest bruger.

Blandt unge med risikofaktorer er erhvervsuddannelserne mere udbredt

Figur 1 viser andelen af personer, som har taget eller er i gang med en ungdomsuddannelse, der har valgt en erhvervsuddannelse. Det fremgår tydeligt, at langt flere med enten en diagnose eller lave grundskolekarakterer kigger mod erhvervsuddannelserne, når de vælger ungdomsuddannelse.

Blandt unge mænd, som både har en kognitiv diagnose (f.eks. autisme eller ADHD) og lave grundskolekarakterer, har to ud af tre af dem, som har taget eller er i gang med en ungdomsuddannelse, valgt en erhvervsuddannelse. Det gælder for ca. fire ud af ti unge kvinder, som har en psykisk eller kognitiv diagnose og ikke har opnået 02 i dansk og matematik.

Det er et markant højere niveau end blandt unge uden risikofaktorer, hvor ca. hver femte unge mand og hver tiende unge kvinde har fuldført eller er i gang med en erhvervsuddannelse.

FIGUR 1

Erhvervsuddannelserne er oftere uddannelsesvejen blandt unge med risikofaktorer

Figuren viser hvor mange, der enten har eller er i gang med en EUD blandt alle, der har eller er i gang med mindst en ungdomsuddannelse. Fordelt på afgangsprøve, diagnose og køn.

■ Andel, der har eller er i gang med EUD

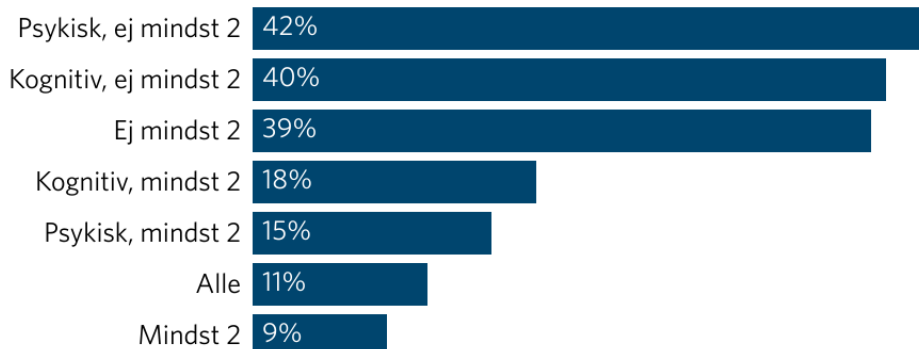
Unge mænd

Andel, der har eller er i gang med EUD

Unge kvinder

Andel, der har eller er i gang med EUD

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af DST-registerdata, lovmodellens datagrundlag.

Erhvervsuddannelserne løfter udsatte unge mænd

Godt halvdelen af de unge mænd med mindst én risikofaktor, som enten har afsluttet en ungdomsuddannelse eller er i gang med en, har valgt en erhvervsuddannelse. Det er markant flere end blandt jævnaldrende mænd uden de samme udfordringer, hvor størstedelen har valgt en gymnasial uddannelse. Det fremgår af Figur 2, som også viser, hvilke erhvervsuddannelser der vælges.

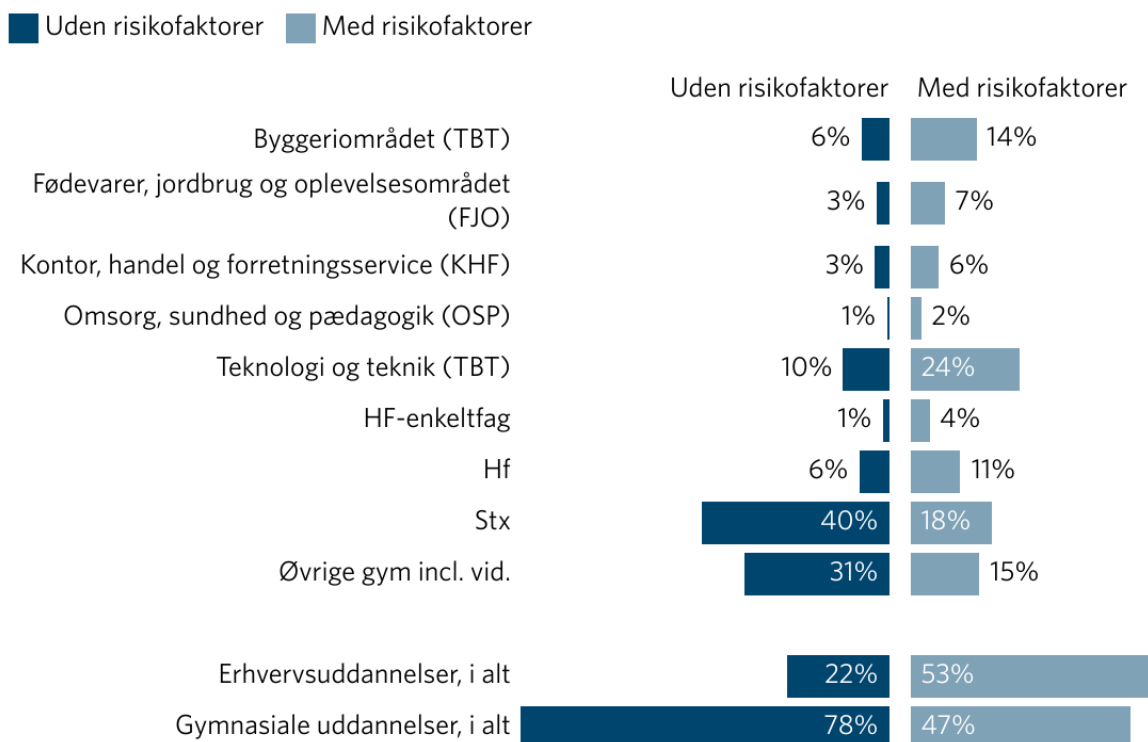
Blandt de unge mænd, som har taget eller er i gang med en erhvervsuddannelse, følger valget af fagretning for unge mænd med mindst én risikofaktor omtrent valg af fagretning for jævnaldrende unge uden de samme udfordringer.

47 pct. af de unge mænd med mindst én risikofaktor, som har taget eller er i gang med en ungdomsuddannelse, har valgt en gymnasial uddannelse. Blandt dem er der langt flere, som har benyttet HF og HF-enkeltfag end i gruppen uden risikofaktorer.

FIGUR 2

Tekniske og byggefaglige erhvervsuddannelser er den mest brugte vej til uddannelse for unge mænd med risikofaktorer

Figuren viser andelen af unge mænd, der enten har fuldført eller i gang med en pågældende uddannelse opgjort i forhold til alle, der enten har fået eller i gang med en uddannelse.

Anm.: Fordelt på områder på erhvervsuddannelserne eller typer af gymnasiale uddannelser. Fordelt på risikofaktorer eller ej, hvor risikofaktor enten er kognitive og/eller psykiske handicap, under 2 i afgangsprøverne i dansk og matematik eller begge.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af DST-registerdata, lovmodellens datagrundlag.

Unge kvinder med risikofaktorer vælger oftere HF, HF-enkeltfag og erhvervsuddannelser inden for omsorg og sundhed

Figur 3 viser uddannelsesvalget for unge kvinder, som fem år efter 9. klasse enten har afsluttet eller er i gang med en ungdomsuddannelse. Blandt unge kvinder med mindst én risikofaktor er der en større andel end blandt unge mænd med risikofaktorer, som vælger en gymnasial uddannelse. Det gælder nemlig for

næsten tre ud af fire af kvinder med mindst én risikofaktor mod knap halvdelen af de unge mænd med samme udfordringer. Også blandt kvinder med diagnoser og/eller lave grundskolekarakterer, er der flere end blandt deres jævnaldrende, som har benyttet HF og HF-enkeltfag. Faktisk er der igen ca. dobbelt så mange, som har benyttet HF, og fire gange så mange, der har taget HF-enkeltfag.

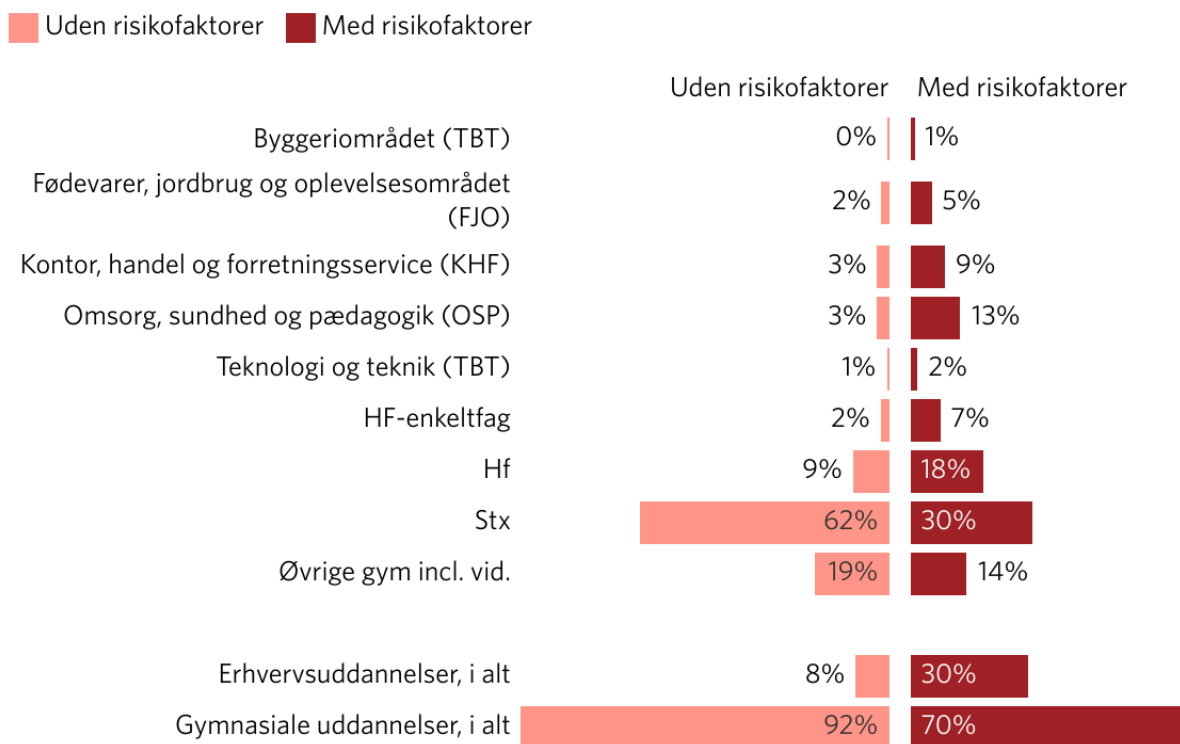
Selvom flere unge kvinder med mindst én risikofaktor har taget eller er i gang med en gymnasial uddannelse, er der – ligesom det gjaldt for de unge mænd – flere end blandt kvinder uden risikofaktorer, som har valgt en erhvervsuddannelse. Mens blot 8 pct. af unge kvinder uden risikofaktorer har taget eller er i gang med en erhvervsuddannelse fem år efter 9. klasse, gælder det for 28 pct. af de unge kvinder med risikofaktorer. Unge kvinder med risikofaktorer vælger dermed erhvervsuddannelserne 3,5 gange så ofte som unge kvinder uden risikofaktorer.

Ser man nærmere på kvindernes fagretninger på erhvervsuddannelserne, er fordelingen lidt forskellig for de unge kvinder med og uden risikofaktorer. Figur 2 viser nemlig også, at flere af erhvervsskoleeleverne med diagnoser og/eller lave karakterer uddanner sig inden for omsorg, sundhed og pædagogik.

FIGUR 3

HF og erhvervsuddannelser inden for omsorg, sundhed og pædagogik er uddannelsesvejen for unge kvinder med risikofaktorer

Figuren viser andelen af unge kvinder, der enten har fuldført eller i gang med en pågældende uddannelse opgjort i forhold til alle, der enten har fået eller i gang med en uddannelse. 2019.

Anm.: Fordelt på områder på erhvervsuddannelserne eller typer af gymnasiale uddannelser. Fordelt på risikofaktorer eller ej, hvor risikofaktor enten er kognitive og/eller psykiske diagnoser, under 2 i afgangsprøverne i dansk og matematik eller begge

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af DST-registerdata, lovmodellens datagrundlag.

Der skal investeres i uddannelse til unge med udfordringer

Uddannelse er nøglen til arbejdsmarkedet, og vi ved, at mange af de unge mennesker, som ikke får en uddannelse, også har udsigt til en løsere arbejdsmarkedstilknytning i deres voksne liv. Derfor bør der fra samfundets side investeres i at sikre, at der findes uddannelsesmuligheder for alle unge, også dem med

udfordringer i bagagen. I denne analyse har vi vist, at unge med risikofaktorer fire gange oftere får en ungdomsuddannelse gennem HF-enkeltfag. HF-enkeltfag er netop kendetegnet ved at være fleksibelt indrettet således, at der i videre udstrækning end mange andre steder i det ordinære uddannelsessystem kan tages højde for den enkeltes behov.

Analysen viser også, at mange unge med risikofaktorer bruger erhvervsuddannelserne. På forsøgsbasis har det været muligt at tage erhvervsuddannelsernes grundforløbs anden del på nedsat tid, og man bør overveje at gå videre i denne retning.

Unge med risikofaktorer kan have sværere ved at uddanne sig på almindelige vilkår, og derfor bør det være en politisk topprioritet at sikre gode rammer for, at unge trods risikofaktorer kan uddanne sig. Det handler både om at skabe fleksible rammer i det ordinære uddannelsessystem, f.eks. mulighed for at tage en uddannelse på nedsat tid, men det handler også om gode tilbud uden for det ordinære system. Nogle unge med risikofaktorer har nemlig brug for en ekstra indsats eller en anden uddannelsesform, end det der findes i det ordinære uddannelsessystem. Hvad enten den ekstra indsats skal ske i det ordinære uddannelsessystem eller udenfor, kræver det flere midler til skolerne. Når HF og erhvervsuddannelserne løfter unge med dårlige uddannelsesodds, gavner det samfundet, og det bør afspejle sig i udgifterne til de uddannelsesområder.

Mange unge uden uddannelse sidder fast i et liv på overførselsindkomst, og arbejdsmarkedet efterspørger i faldende grad ufaglært arbejdskraft. Hvis de unge skal få udsigt til et godt arbejdsliv, skal deres kompetencer styrkes gennem uddannelse. Både økonomisk og menneskeligt kan vi som samfund ikke tillade os at efterlade så mange unge på perronen, som det er tilfældet i dag. Det kan ende med at blive nogle meget dyre penge sparet.

Metode: Sådan har vi gjort

Analysen omfatter alle, der afsluttede 9. klasse i 2014, og som fortsat bor i Danmark 1. januar 2020.

Der er opdelt på højeste fuldførte og igangværende uddannelse pr. 1. oktober 2019. De unge er fordelt efter afgangsprøvekarakterer i 9. klasse, og om man havde en udvalgt psykisk eller kognitiv diagnose frem til 2014, hvor de unge afsluttede 9. klasse.

I forhold til gennemsnit ved afgangsprøven i 9. klasse ses på gennemsnittet i prøverne inden for dansk og matematik, og der ses på, om den unge har taget de fire prøver i dansk, og de to prøver i matematik. Der tages et gennemsnit inden for prøverne i dansk og matematik.

Hovedparten af de unge i analysen er 16 eller 17 år i 2014, og dermed 21 eller 22 år i 2019.

Der er i analysen dels opdelt på fuldført uddannelse, men også på igangværende uddannelse. Når der ses på igangværende uddannelse, er det undersøgt om man er i gang med noget udover grundskoleniveau, dvs. enten en gymnasial uddannelse, en erhvervsfaglig uddannelse eller en videregående uddannelse. Igangværende og afsluttede adgangskurser indgår i "mindst ungdomsuddannelse". Det er også undersøgt, om man er i gang med en uddannelse i VEU-regi dvs. fx HF-enkeltfag.

Analysen er foretaget ud fra registerdata fra Lovmodellens Datagrundlag, der er en 33 procent stikprøve af befolkningen.

På baggrund af diagnosekoder opdeles gruppen af unge i en række udvalgte handicap kategorier. Alle handicap er grupperet ud fra deres ICD-10 kode. Har man flere handicap, vil man tælle med i flere handicap kategorier, dog tæller man kun med én gang pr. kategori, selvom man har flere handicap fra denne. Handicap kategorierne er defineret som flg.:

Kognitive handicap. ADHD: DF90. Autisme: DF84.

Psykiske handicap (Angst, stress, OCD, depression, spiseforstyrrelser samt sociale, adfærdsmæssige, emotionelle forstyrrelser i barndommen m.m. Ikke inkluderet i gruppen er ADHD og autisme): DF40, DF41, DF42, DF43, DF44, DF48, DF32, DF33, DF50, DF91, DF92, DF93, DF94, DF95, DF98.

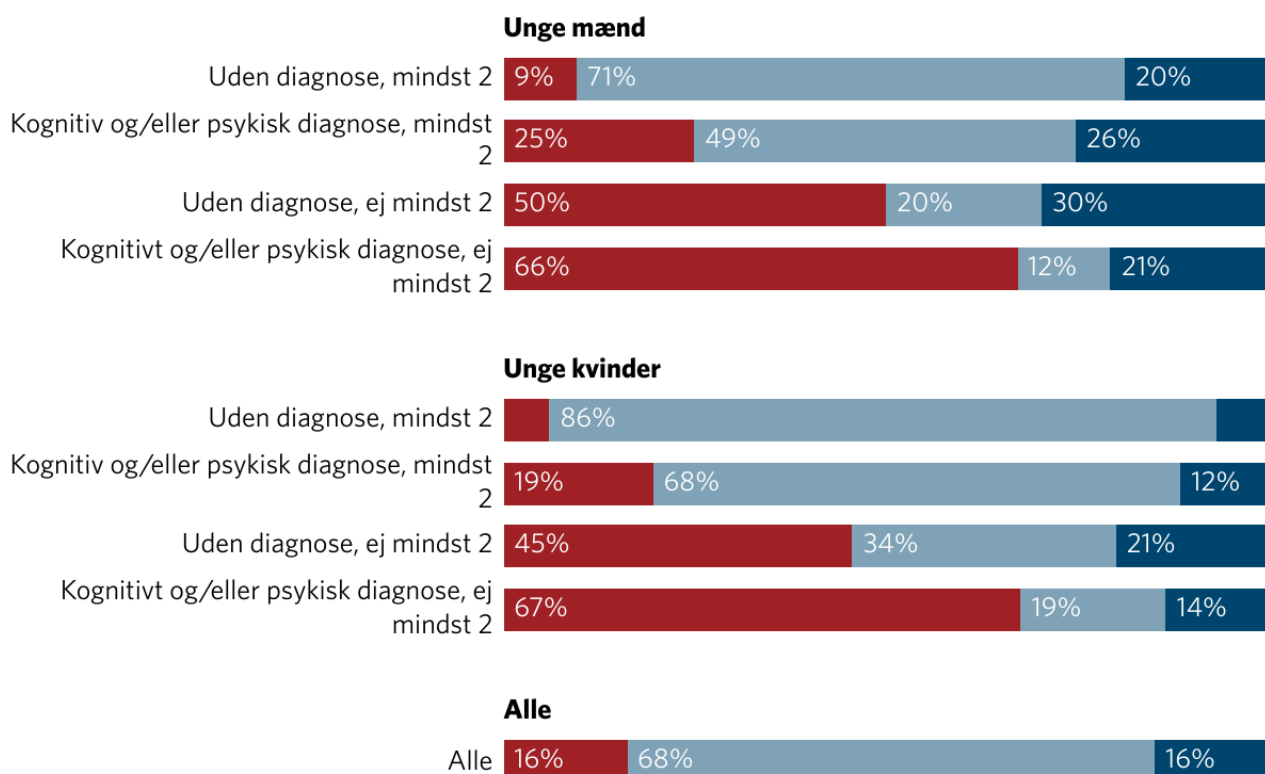
Diagnoser er opgjort ud fra Landspatientregisterets oplysninger fra somatiske og psykiatriske sygehuse. Handicap, der ikke er registret som en diagnose i Landspatientregisteret, er ikke medtaget. Ordblindhed indgår ikke i analysen, da dette ikke kan ses af Landspatientregisteret.

Bilag

84 procent af de unge har enten fuldført eller er i gang med en uddannelse. Blandt unge med kognitive og psykiske handicap og uden 2-tallet er det kun 32 procent.

Figuren viser andelen af unge med mindst en ungdomsuddannelse 5 år efter 9. klasse fordelt på køn, diagnose og om man har fået mindst 2 i både dansk og matematik i 9. kl.

■ Har ikke og er ikke i gang med mindst en ungdomsuddannelse ■ Har eller er i gang med mindst gymnasial ■ Har eller er i gang med EUD

Anm.: Omfatter alle, der har afsluttet 9. kl. i 2014 fordelt på højeste fuldførte uddannelse ultimo 2019.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

1 <https://www.ae.dk/analyse/2021-10-psykisk-sygdom-og-daarlige-karakterer-spaender-ben-for-unges-uddannelse>